

Ваніна Наталія Миколаївна,
кандидат економічних наук, доцент
Інституту професійної освіти НАПН України

РОЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ У ФОРМУВАННІ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА ПІДВИЩЕННІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ РЕГІОНІВ

У сучасних умовах глобалізації та швидких технологічних змін професійна орієнтація набуває особливого значення. Вона є ключовим інструментом у формуванні трудового потенціалу та сприяє забезпеченню соціально-економічної стабільності регіонів. Ефективна система професійної орієнтації допомагає молоді обирати спеціальності, які відповідають їхнім здібностям і ринковому попиту, що, своєю чергою, сприяє зниженню рівня безробіття та підвищенню продуктивності праці.

Професійна орієнтація є важливим етапом у розвитку людського капіталу, що включає консультування, тестування, профільне навчання та інші методи, які дозволяють виявити професійні нахили та здібності особистості. Профорієнтація визначається як «... комплексна науково обґрунтована система форм, методів і засобів, спрямованих на забезпечення допомоги особистості в активному свідомому професійному самовизначенні та трудовому становленні...» [1].

Головними аспектами її впливу на трудовий потенціал є:

- відповідність між освітою та потребами ринку праці. Орієнтація допомагає уникнути дисбалансу між попитом та пропозицією кадрів, що дозволяє формувати конкурентоспроможний трудовий ресурс;
- зменшення молодіжного безробіття. Правильно спрямована професійна орієнтація сприяє швидкому працевлаштуванню випускників, що позитивно впливає на рівень зайнятості.
- мотивація до саморозвитку. Обізнаність про можливості професійного зростання сприяє активній участі молоді у процесі навчання та підвищення кваліфікації;
- формування підприємницького мислення. Орієнтація на професії, що включають елементи самозайнятості та підприємництва, сприяє економічному розвитку регіонів через створення нових робочих місць;
- розвиток професійних компетенцій. Удосконалення професійних навичок під час навчання дозволяє підвищити продуктивність праці, що позитивно впливає на економічне зростання регіонів;
- вплив професійної орієнтації на соціально-економічну стабільність регіонів.

Системна професійна орієнтація є важливим чинником економічного розвитку регіонів, оскільки вона сприяє збалансованому розвитку регіональної економіки. Підготовка кваліфікованих кадрів відповідно до потреб місцевих підприємств допомагає знижувати рівень трудової міграції та стимулює розвиток місцевих виробництв. Крім того, вона сприяє зменшенню соціальної напруженості, адже високий рівень працевлаштованості та економічної

активності населення допомагає знижувати соціальні ризики, такі як безробіття, злочинність та міграційні проблеми. Важливим аспектом є також стимулювання інноваційного розвитку, оскільки орієнтація молоді на перспективні професії сприяє зростанню високотехнологічних галузей і підвищує конкурентоспроможність регіону.

Розвиток людського капіталу є ще одним ключовим результатом ефективної професійної орієнтації. Постійне вдосконалення професійних навичок працівників сприяє підвищенню продуктивності праці та інноваційного потенціалу регіону. Також професійна орієнтація сприяє формуванню соціальної мобільності, створюючи можливості для кар'єрного зростання та покращення добробуту населення.

Проте існує низка викликів, які ускладнюють ефективну реалізацію професійної орієнтації. Серед них – недостатня співпраця між навчальними закладами та роботодавцями, низький рівень обізнаності молоді про можливості ринку праці, недостатня адаптація освітніх програм до змін у технологіях та економіці, а також обмеженість інфраструктури для професійного навчання та практичної підготовки, обмеженість програм фінансування професійного консультування. Наприклад, Німеччина має сотні програм фінансування молодіжного підприємництва. Окрім прямого фінансування з бюджету ЄС, є також програми підтримки з боку інвестиційних фондів ЄС [2, с. 58].

Для підвищення ефективності професійної орієнтації необхідно розширювати партнерство між бізнесом, державними структурами та освітніми установами, впроваджувати сучасні цифрові технології у процес консультування, розробляти регіональні програми підтримки молоді у виборі професії та включати у процес орієнтації навички адаптації до змін ринку праці й розвитку soft skills.

Грунтовний вплив на підвищення ефективності організації професійної орієнтації молоді на робітничі професії забезпечують проекти державно-приватного партнерства, які передбачають розроблення програм професійної орієнтації, спрямованих на допомогу учнівській молоді у виборі професійного шляху [3]

Важливо також підвищувати рівень інформаційного забезпечення учнів щодо перспектив розвитку ринку праці та розширювати систему дуальної освіти для тісного поєднання теорії та практики.

Професійна орієнтація відіграє важливу роль у формуванні трудового потенціалу та сприяє соціально-економічній стабільності регіонів. Її ефективна реалізація дозволяє не лише зменшити безробіття, але й створювати умови для сталого економічного зростання. Тому необхідно розвивати та вдосконалювати механізми професійної орієнтації, орієнтуючись на сучасні потреби ринку праці. Важливо також інтегрувати в систему орієнтації навички підприємництва, адаптивності та інноваційного мислення, що дозволить створити стабільні та перспективні робочі місця у регіонах. Крім того, слід вдосконалювати систему моніторингу результатів професійної орієнтації, що дозволить своєчасно виявляти проблеми та розробляти ефективні стратегії їх вирішення.

Список використаних джерел:

1. Закатнов Д. О. Професійна орієнтація учнівської молоді в Україні (аналітичний огляд) Аналітичний вісник. 2020. Вип. 15–31. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722219/1/Analituchnuu_visnuk_2020-11-15-31.pdf.
2. Базиль Л. О., Ваніна Н. М., Гриценко І. А. та ін. Консультування з молодіжного підприємництва в закладах професійної (професійно-технічної) освіти для відновлення економіки України : монографія / за наук. ред. В. Ф. Орлова, Д. О. Закатнова. – Київ : Інститут професійної освіти НАПН України, 2024. 243 с.
3. Радкевич В. О. Вплив державно-приватного партнерства на розвиток професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до потреб ринку праці // Проблеми, пріоритети та перспективи розвитку науки, освіти і технологій у XXI столітті : зб. тез доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (Кременчук, 15 лют. 2024 р.). Кременчук : ЦФЕНД, 2024. С. 17–18.

Василишин Марія Володимирівна,
викладач-методист економічних дисциплін
ВСП «Львівський фаховий коледж
харчової і переробної промисловості НУХТ»

СУЧАСНИЙ ВИКЛАДАЧ ОЧИМА СТУДЕНТІВ

На сучасному етапі розвитку освіти навчальному закладу потрібен викладач спроможний до саморозвитку й самовизначення в ситуації, яка постійно змінюється, відкритий до соціального замовлення освіти, готовий до самовдосконалення, якісної, майстерної реалізації знань, умінь та навичок у професійній діяльності. Якість освіти розглядається у двох ракурсах: як відповідність, по-перше, стандартам освіти, по-друге, запитам споживачів освітніх послуг. Якість у першому випадку тлумачиться з точки зору виробника, під якою розуміється відповідність продукції чи послуги вимогам стандартів чи сертифікації. Основним «виробником» освітніх послуг є держава через мережу освітніх закладів, а якість освіти оцінюється через державні механізми ліцензування й акредитації. Друга відповідність є якістю з точки зору споживача. Коло споживачів освіти є досить широким. До нього входять студенти, потенційні роботодавці, суспільство загалом.

Не секрет, що кожний викладач бажає, щоб студенти розділяли його любов до вченого предмета. Для цього вони намагаються відшукати найбільш цінний матеріал, розповісти те, що принесе користь слухачам в житті, змінить їх світогляд. Та попри це, на практиці чомусь нерідко доводиться щоразу привертати та завойовувати увагу студентів, налагоджувати відносини, вигадувати різноманітні креативи, аби бути почутим. Це стосується не тільки викладачів-початківців. Досвідчені професори також зіштовхуються з подібним відношенням. То ж яким має бути ідеальний викладач очима студентів?

Зовнішність, стать та вік. Як показує практика, ці показники відіграють не головну роль. Навіть дуже приємний лектор, дівчина чи хлопець не зможуть